

ЧАСТИНИ (ЕТАПИ) СТАДІЇ СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ УКРАЇНИ

Судовий розгляд — це основна, центральна стадія кримінального процесу (кримінального провадження) України, в якій здійснюється правосуддя у кримінальній справі. Зміст цієї стадії складає діяльність суду першої інстанції з розгляду по суті матеріалів кримінального провадження (кримінальної справи). Такий розгляд відбувається на підставі принципу змагальності, що потребує від суду забезпечення можливості активної участі сторін у наданні та дослідженні доказів, в обґрунтуванні перед судом переконливості певних доказів. Особливе значення даної стадії полягає в тому, що тільки суд на стадії судового розгляду може визнати обвинуваченого винним та призначити йому кримінальне покарання (чи звільнити від покарання, чи звільнити від відбування покарання), або виправдати обвинуваченого [1, с. 587 та ін.]. Судове рішення, у якому суд вирішує обвинувачення по суті, викладається у формі вироку (ч. 1 ст. 369 КПК України). Разом з тим зазначимо, що згідно з нововведеннями КПК України 2012 року суд першої інстанції може ухвалити обвинувальний вирок ще на стадії підготовчого провадження: а) вирок на підставі угоди (ст. 475 КПК України), вирок за результатами спрощеного провадження щодо кримінальних проступків (ч. 1 ст. 381 КПК України, ч. 2 ст. 382 КПК України).

Судовий розгляд кримінальної справи (матеріалів кримінального провадження) являє собою встановлену законом систему процесуальних дій суду та учасників судового розгляду, послідовне проведення яких спрямоване на всебічне, повне і неупереджене дослідження обставин кримінального провадження та ухвалення на цій основі законного, обґрунтованого та вмотивованого судового рішення. Логічна послідовність процесуальних дій, які здійснюються на стадії судового розгляду, дає змогу виділити певні частини (етапи) судового розгляду.

Етапи судового розгляду — це відносно самостійні елементи (частини) стадії судового розгляду, які відзначаються певною специфікою.

Зазначимо, що у КПК УРСР 1960 року (з наступними змінами та доповненнями) достатньо чітко були виділені частини судового розгляду: 1) підготовча частина (глава 25); 2) судове слідство (глава 26); 3) судові дебати; 4) останнє слово підсудного (глава 27 КПК УРСР); 5) постановлення та проголошення вироку (глава 28). Даний підхід законодавця був логічним, послідовним та доцільним, як з практичної, так і з теоретичної точки зору.

Новий КПК України 2012 року частини судового розгляду по главах не закріплює. У § 3 глави 28 КПК України закріплена процедура судового розгляду, в якій можна виділити певні частини судового розгляду.

Разом з тим, назва окремих статей викликає зауваження. Зокрема мова йде про статтю 347 КПК України, яка має назву «Початок судового розгляду». Складається враження, що процесуальні дії, які пов'язані з: відкриттям судового засідання (ст. 342 КПК України), повідомленням про повне фіксування судового розгляду технічними засобами (ст. 343 КПК України), оголошенням складу суду і роз'ясненням права відводу (ст. 344 КПК України), повідомленням про права і обов'язки учасникам судового засідання (ст. 345 КПК України), видаленням свідків із зали судового засідання (ст. 346 КПК України) не відносяться до початку судового розгляду. Крім того, з точки зору логіки, не може назва частини стадії співпадати з назвою самої стадії.

У зв'язку з цим, вважаємо що було б доцільно змінити назву ст. 347 КПК України. Можна запропонувати законодавцю наступні назви даної статті: «Початок судового слідства», «Початок дослідження доказів у судовому засіданні».

Необхідність зміни назви статті обумовлена також можливістю належного забезпечення прав та законних інтересів учасників судового розгляду, зокрема, права на пред'явлення цивільного позову.

Так, згідно з ч. 1 ст. 128 КПК України «особа, якій кримінальним правопорушенням або іншим суспільно небезпечним діянням завдано майнової та/або моральної шкоди, має право під час кримінального провадження до початку судового розгляду пред'явити цивільний позов...».

У зв'язку з неоднозначним застосуванням законодавцем термінологічного словосполучення «судовий розгляд» виникає питання: цивільний позов може бути пред'явлений до початку стадії судового розгляду або до початку судового розгляду, як частини стадії судового розгляду?

Вважаємо, що цивільний позов може бути пред'явлений до початку дослідження доказів у судовому засіданні (тобто до початку «судового розгляду» як частини стадії, якщо застосовувати термінологію законодавця). Саме такий підхід і був закріплений у КПК України 1960 року.

Таким чином, можна виділити наступні частини судового розгляду кримінальної справи: 1) підготовча частина (ст.ст. 342-346 КПК України); 2) судове слідство або дослідження доказів у судовому засіданні (ст.ст. 347-363 КПК) (як вже зазначалось, законодавець називає дану частину «судовий розгляд»); 3) судові дебати (ст. 365 КПК України); 4) останнє слово обвинуваченого (ст. 365 КПК України); 5) ухвалення та проголошення судового рішення (ст.ст. 366-376 КПК України). Кожна з частин судового розгляду має свої конкретні завдання, разом з тим, вони перебувають у взаємозв'язку та взаємообумовленості.

Список використаної літератури:

1. Кримінально-процесуальне право України: Підручник / За заг. ред. Ю.П. Аленіна. — Х.: ТОВ «Одіссей», 2009. — 816 с.

ПІДГОРОДИНСЬКА А. В.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри кримінального процесу, кандидат юридичних наук, доцент

ЦЕНТРАЛЬНІ (УПОВНОВАЖЕНІ) ОРГАНИ УКРАЇНИ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Україна на сьогоднішній день виступає активним учасником міжнародних відносин, в тому числі й щодо питань, пов'язаних із здійсненням міжнародного співробітництва у кримінально-процесуальній сфері. Укладено велику кількість міжнародних договорів, спрямованих на оптимізацію та покращення такого співробітництва. Кримінальний процесуальний кодекс України у низці статей закріпив процесуальний порядок здійснення взаємодії між державами у різних процесуальних формах, використовуючи диференційований підхід.

Особливу роль у реалізації прийнятих зобов'язань відповідно до положень міжнародних договорів, національних процесуальних норм мають Центральні органи України, уповноважені від імені держави розглянути запит компетентного органу іншої держави або міжнародної судової установи і вжити заходів з метою його виконання чи направити до іншої держави запит компетентного органу про надання міжнародної правової допомоги (п. 6 ч. 1 ст. 541 КПК України). Статтею 545 КПК України деталізовано і визначено такі органи, серед яких: Генеральна прокуратура України при необхідності здійснення співробітництва у стадії досудового розслідування, крім досудового розслідування кримінальних правопорушень, віднесених до підслідності Національного антикорупційного бюро України (далі — НАБУ), а також Міністерство юстиції України — під час судового провадження. Що стосується повноважень Генеральної прокуратури України і Міністерства юстиції України — тут законодавець досить чітко визначив їх, положення окремих чинних двосторонніх договорів передбачають процедуру зносин саме через їх посередництво. Деякі питання з'являються у зв'язку із включенням до системи центральних органів НАБУ.

Даний орган було створено у зв'язку з необхідністю посилення правових заходів протидії корупції всередині держави. Відповідно до ст. 36 Конвенції ООН проти корупції кожна Держава-учасниця забезпечує,